

Craiova

„FRUNZE CARE ARD” de I. D. Sîrbu

. Există în piesa lui I. D. Sîrbu o poziție care explică, într-un fel, nevoia actului artistic : „totul în lumea asta poate fi povestit”. De aici provine, în fond, și formula adoptată de autor, aceea de teatru-eveniment, în care accentul cade exclusiv pe datele anecdotei, pe temă, nu pe modul în care acestea sînt demonstrate. Dramaturgul n-a renunțat, cu toate acestea, decît la acele elemente de limbaj care, nefiind, nu dezarticulează mecanica, regulile genului dramatic. Se găsec în *Frunze care ard* toate notele suficiente pentru a „nara”, însă în termeni dramatici, o anume realitate. Acum, fără îndoială, că tema, adică o realitate convertită tematologic, cum este mediul minier în timpul luptelor de clasă, a fost cîndva compromisă prin supralicitarea ei, nu din necesități estetice totdeauna. „Frunzele arse” sînt minerii căzuți în condiția geologică, fiindcă le-a fost refuzată condiția umană în vechiul regim. Cu ei, explică un personaj, s-a întîmplat, ca în regnul vegetal, să nu ajungă la maturitate, ci să ardă umed, mocnit, pietrificîndu-se în cele din urmă în straturi negre în care însă li s-au păstrat urnele, măștile mortuare. Aceasta e metafora piesei. I. D. Sîrbu reface un moment din viața minerilor, cu mijloacele dramatice ale deceniului trecut (piesa a fost scrisă, în prima versiune, în 1948), ca și cum ar reconstitui „măștile” din cărbune. Ceea ce trebuie remarcat e libertatea pe care reconstituirea i-o dă autorului, anume de a problematiza datele cunoscute, sociale și economice, uneori însă nepotrivite, acestea, cu tratarea în termeni ideologici (în sensul etimologic al cuvîntului) mai generali. Sînt, în piesă, replici care vin din orientări filozofice divergente : de la „Dumnezeu a murit”, remarca nietzscheană referitoare la apusul și extincția zeilor, pînă la concepția panteistă a morții, de extracție folclorică, și la materialismul marxist.

Regizoarea Valentina Balogh a ales, în montarea piesei, modalitatea ilustrativă,

lăsînd totul în seama textului, adică negăsind nimic dincolo de preceptele normative ale profesiunii. Astăzi, cum de altfel s-a observat, căutarea în teatru merge spre structura scenică nouă, spre alegerea liberă a formei și, numai dacă e cazul, e invitat actorul să rearticuleze personajele în datele psihologiei sale. Referitor la acest ultim punct, trebuie să ne oprim, fiind vorba acum de distribuție, la Vasile Cosma (Baci Toma), actor eminent, creator — pentru acela care-l cunoaște — al unor roluri inegalabile. Baci Toma are în interpretarea sa, deși miner, rădăcini adînci în mentalitatea etnică elementară, el formulează împotriva nedreptății sociale un soi de anarhismhtonice, ajutat de simboluri telurice. A-l constrînge de aceea, cum face autorul, să înțeleagă punctul de vedere revoluționar e o incongruență de multe ori reală, pe care însă interpretul o depășește, minimalizînd saltul : „convertirea” personajului e scoasă de sub accentele prea dramatice, prea patetice, ea se dizolvă în suferința produsă de moarte. Calitatea esențială a actorului Vasile Cosma în acest rol e prin urmare repudierea teatralității superficiale, fapt care obligă la meditație, cînd e vorba de roluri asemănătoare. Astfel, o distribuie mai supraviețuiește a accentelor în interpretarea rolului Mihai Branga i-ar fi permis și lui Constantin Sassu un joc mai echilibrat. Trebuie să recunoaștem însă că rolul său e mai schematic, mai simplist, realizat de autor după canoanele curente : activistul tenace, cu puține oscilații de conștiință și acelea repede biruite etc. În rolul personajelor feminine, Smaragda Olteanu (Sabina) și Maria Goanță (Maria Branga) au înțeles drama acestora, compunînd cu mijloace adecvate stări atitudinale exacte, între duioșia domestică, sentimentul existenței stereotipe și resemnare.

Reprezentarea piesei *Frunze care ard* a verificat, după mulți ani, rezistența textului și, poate, cum am mai spus cu altă ocazie, rezistența unui moment din evoluția dramaturgiei noi.

Aurel Brumaru